

Тема 3. СКЛАДНІ ВИПАДКИ НАПИСАННЯ СЛІВ З ПОДВОЄННЯМ І ПОДОВЖЕННЯМ ПРИГОЛОСНИХ ЗВУКІВ.

Питання теми:

1. Подовження приголосних звуків.
2. Подвоєння приголосних звуків.

В українській мові звуки приголосні звуки можуть подовжуватися.

Подовжуються звичайно звуки *[н], [л], [д], [дз], [з], [т], [ц], [с], [дж], [ж], [ч], [ш]*.

Подовжені приголосні вимовляються трохи протяжніше, ніж звичайно, і на письмі позначаються подвоєнними буквами: *обличчя, віддаль, відкриття, знання, беззмінний, життя*.

Але подвоєні звуки не завжди читаються як подовжені: *возз'єднаний [воз'єднаний], міськком [м'іс'ком]*.

Найчастіше це трапляється в іноземних словах: *барокко [бароко], Калькутта [кал'кута], фінн [ф'ін], мексський [мекс'кий]* (але: *Мекка [мекка]*)

Подовжені м'які приголосні

Подовжуються м'які *[н], [л], [д], [дз], [з], [т], [ц], [с]* і пом'якшені приголосні *[дж], [ж], [ч], [ш]*, якщо вони стоять між двома голосними:

в орудному відмінку однини іменників III відміни	<i>сіль- сіллю, подорож- подорожжю, мазь- маззю, туш- тушию, ніч- нічю, тінь- тінню</i>
в іменниках середнього роду	<i>затишшя, знання, колосся, обличчя, бездоріжжя, чуття</i>
у деяких словах	<i>суддя, стаття, рілля, зрання, Ілля, спросоння,</i>

	<i>попідтинню, навімання, попідвіконню</i>
--	--

Подовжується м'який приголосний і в дієслові *ллю* та його формах.

У похідних словах подовження між двома приголосними зберігається: *суддя-суддівський, суддівство, життя-життєвий, життєвість, життєрадісний*.

Якщо м'який приголосний стоїть не між двома голосними, то подовження не відбувається: *знання-знань, багаття-багать, Поділля-подільський*.

Подвоєння букв внаслідок збігу

Подвоюються букви на межі значущих частин слова, якщо одна з них закінчується, а друга починається на ту саму букву: *віддати (від+дати), беззвучний (без+звучний), піднісся (підніс+ся), годинник (годин+ник)*.

Подвоюється **ч** в іменниках, утворених від прикметників на **-цьк(ий)**: *Німеччина (німецьк+ина), козаччина (козацьк+ина), Вінничина (вінницьк+ина)*.

Виняток- *Галичина* (хоч *галицький*).

Подвоюються внаслідок різних збігів букви ще в словах *бовваніти, ссати, ввесь, овва* і похідних.

Написання **нн** в прикметниках і похідних словах

У прикметниках на межі кореня і суфікса та в суфіксах можуть подовжуватися лише **[н]** або **[н']**: *нездоланний, ранній, здоровенний, щоденний*.

Подвоюється **н** між голосними в прикметниках на **-ний, -ній**, якщо ці прикметники утворені від іменників з основою на **н**: *стіна-стінний, туман-туманний, вікно-віконний*.

Якщо ж твірна основа кінчається на інший звук, то **н** у прикметнику не подвоюється: *журавель-журавлиний, дерево-дерев'яний, форма-переформений, ждати-нежданий*.

Подвоюється **н** у словах *старанний* (хоч *старатися*), *притаманний, захланний*, а також у наголошених суфіксах **-енн(ий), -анн(ий)**:

у прикметниках, які вказують на більшу, ніж	<i>невблаганний, незрівнянний, страшенний,</i>
---	--

звичайно, чи найбільшу міру якості	здоровенний, нескінченний
у небагатьох прикметниках- старослов'янізмах	огненний (звичайне: вогняний), святи́чений (звичайне: святий), благословенний, блаженний, мерзенний, окаянний

В інших прикметниках (та дієприкметниках) у суфіксах **-ен(ий)**, **-ан(ий)** буква **н** не подвоюється: *скажений, шалений, жаданий, навіжений* (вказують на незвичайну міру якості); *намальований, незрівняний, з'єднаний, написаний*.

У словах, похідних від прикметників, написання **нн** або **н** зберігається: *письменний- письменник, віконний- віконниця, туманний- туманність, туманно, захоплений- захопленість* (хоч захоплення), *шалений- шаленість, шалено*.

Подвоєння букв в іноземних словах

Коли йдеться про подвоєння букв в іноземних словах, то тут треба розрізняти власні і загальні назви.

У **власних іноземних словах** і похідних словах подвоєння букв зберігається: *Ніцца, Діккенс, Андорра, андорський, Ніцца, Бонн, Шіллер, Яффа, Голландія, голландець, Марокко, марокканець, Абіссінія, Брюссель, Ассірія, Даданелли, Місісіні, Апенніни, Лонгфелло, Кассандра, Одиссей, Торрічеллі*.

Але немає подвоєння в таких власних назвах: *Бразилія, Вашингтон, Касабланка, Мадагаскар* і т.п.

У **загальних іноземних назвах** букви звичайно не подвоюються: *колектив, каса, група, маса, колона, хобі, алегорія, шосе*.

Винятки становлять: *бонна, панно, мадонна, манна, тонна, ванна, беладонна, панно, ірраціональний, сюрреалізм, аннали, гунни, вілла, фінн* (але *фінка, фінський*), *булла, нетто, бруто, лібретто, мотто, барокко, ієтермецо, стакато, мирра, контрреволюція, фортіссімо, ірраціональний, імміграція* (але *еміграція, емігрант*), *сюрреалізм*.

В українських іменах відповідно до вимови букви звичайно не подвоюються: *Кирило, Сава, Пилип, Агнеса, Іполіт, Інеса*.

Але в деяких недавно запозичених іменах подвоєння букв зберігається: *Емма, Елла, Віссаріон, Аполлон, Геннадій, Палладій, Алла, Белла. Ізабелла, Нонна, Римма, Сусанна, Ганна, Стелла*.

Завдання для самоконтролю

Замість крапок, де потрібно, вставте пропущені букви.

Числе...ний, варен...ий, л...ян...ий, бездоган...ий, невин...ий,
захоплен...ий, нездолан...ий, вогнян...ий, вогнен...ий, неказан...о,
обез...броїти, нескінчен...ий, натхнен...ий, самовід...ан...ий,
багатомільйон...ий, священ...ий, шален...ий, незлічен...ий, письмен...ий,
незбагнен...ий, бездон...ий, пташин...ий, впевнен...о, змушен...ий,
невпин...о, стомлен...ий, востан...є, бе...закон...ість, незрівнян...о,
гостин...о, від...ален...ий, воз...єднаний, старан...о, бов...аніти,
священ...ик, печен...ий, здійснен...ий, юн...ат, стриман...ий, прихован...о,
від...зеркалюватися, зацікавлен...ий, незнан...ий, напружен...ість,
зрошен...ий, довгождан...ий, блажен...ий, благословен...ий, свячен...ий,
Над...ніпрянина.